

IN MEMORIAM  
DR. TIBOR ŽIVKOVIĆ  
(1966 – 2013)



Boreći se sa teškom i dugom bolešću, u martu 2013. godine zauvijek nas je napustio dragi kolega dr. Tibor Živković. Znali smo za napore koje je ulagao za savladavanje te bolesti ali vijest o njegovoj smrti ipak je bila iznenadna i neočekivana. Kao osoba koju je odlikovala neuobičajena energija i radni elan, uspio je u svom kratkom životnom vijeku ostaviti neizbrisiv trag u nauci. Iako je stvorio i postigao mnogo, od njega se itekako moglo očekivati još i više. Nažalost, smrt ga je pretekla na početku 48. godine života, onda kada je tek počeo zaokruživati svoja višegodišnja istraživanja i promišljanja.

Tibor Živković je rođen 11. marta 1966. u Mostaru. Na Filozofskom fakultetu u Beogradu je diplomirao 1990, a magistrirao 1996. godine (*Slavizacija na teritoriji Srbije od VII do XI veka*). Njegov magistarski rad je kasnije objavljen kao knjiga *Sloveni i Romeji* (Beograd, 2000). Doktorsku disertaciju *Sloveni pod vlašću Vizantije od VII do XI veka (do 1025. god.)* odbranio je 2000, a knjiga koja je nastala na osnovu doktorata kasnije je štampana u dva izdanja (*Južni Sloveni pod vizantijskom vlašću (600-1025)*, Beograd, 2002, 2007). Od 1997. bio je uposlen u Istorijskom institutu u Beogradu, gdje je u periodu između 2002. i 2010. godine obavljao dužnost direktora Instituta. Od 2009. je držao nastavu iz predmeta *Opšta istorija srednjeg vijeka* na Filozofskom fakultetu u Banjoj Luci.

Oblast Živkovićevog interesovanja obuhvatala je širok spektar tema iz ranosrednjovjekovne historije Srbije, Bugarske, Hrvatske, Bizanta i Bosne, s posebnim naglaskom na srpsko-bizantskim odnosima. Rezultate svog istraživanja objavljivao je u većem broju monografija i desetinama naučnih i stručnih radova od kojih su mnogi objavljeni u više zemalja i na više stranih jezika. Od posebnih izdanja vrijedi skrenuti pažnju na knjige: *Crkvena organizacija u srpskim zemljama (rani srednji vek)* (Beograd, 2004, 2011), *Portreti srpskih vladara (IX-XII vek)* (Beograd, 2006), te *Forging Unity — The South Slavs Between East and West: 550-1150* (Beograd, 2008), što je zapravo skup njegovih najvažnijih naučnih članaka prevedenih na engleski jezik. U posljednjim radovima najviše je vremena posvetio proučavanju i analizi osnovnih izvora za historiju ranog srednjeg vijeka na Jugoistoku Evrope — *Ljetopisa Popa Dukljanina* i *O upravljanju Carstvom Konstantina VII Porfirogenita*. Iz tih istraživanja proistekle su knjige *Gesta Regum Sclavorum II* (Beograd – Nikšić, 2009) i *De conversione Croatorum et Serborum — A Lost Source* (Beograd, 2012). Pored njih, posthumno je objavljen prijevod njegove posljednje knjige *De conversione Croatorum et Serborum – izgubljeni izvor Konstantina Porfirogenita* (Beograd, 2013) i djelo *Anonymi descriptio Europae Orientalis* (Beograd, 2013), na kojem su pored Živkovića također sudjelovali i Vladeta Petrović, Aleksandar Uzelac i Dragana Kunčer.

Od mnogih projekata na kojima je radio, posebno je bio ponosan na autorski dokumentarni serijal *Istorija Srba – Rani srednji vek*, snimljen u šest polusatnih epizoda, za koji je napisao scenario i uradio režiju. Dokumentarci su objavljeni 2007. godine u produkciji izdavačko-informativne ustanove Mitropolije Crnogorsko-Primorske, a emitirani su na brojnim televizijskim stanicama u Srbiji i regionu.

U svojim djelima Tibor Živković je obrađivao i teme iz historije Bosne. Od pristupa u kojima se na indirektan ili direktan način tretira prošlost bosanskog prostora u ranom srednjem vijeku vrijedi ukazati na radove: *Rama u titulaturi ugarskih kraljeva* (Zbornik radova Vizantološkog instituta 41, 2004), *Dva pitanja iz vremena vladavine kralja Bodina* (Zbornik radova Vizantološkog instituta 42, 2005) i *Ban Borić* (Zbornik za istoriju BiH 5, 2008). Ipak njegov najznačajniji rad iz te oblasti je *On the Beginnings of Bosnia in the Middle Ages* (Spomenica akademika Marka Šunjića, Sarajevo, 2010) koji je u 39. svesci *Godišnjaka Centra za balkanološka ispitivanja Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine* za 2010. godinu u prijevodu objavljen pod naslovom *O počecima Bosne u srednjem vijeku*. U tom članku Živković je argumentirano tvrdio da se, uzevši u obzir da su izvori kojima se za pisanje svog djela koristio car Konstantin VII potjecali iz ranijeg perioda, Bosna kao samostalna kneževina formirala najkasnije do 822. godine. Na taj je način svojim izoštrim pristupom dostupnoj građi, kao i novim promišljanjima o starim problemima, početke bosanske historije uspio pomjeriti dalje u prošlost za više od jednog stoljeća.

Bila nam je posebna čast i zadovoljstvo da smo imali prilike u maju 2012. godine, u organizaciji *Društva za proučavanje srednjovjekovne bosanske historije – Stanak*, ugostiti ga na Filozofskom fakultetu u Sarajevu i slušati njegovo predavanje pod naslovom *Nova tumačenja izvora Konstantina Porfirogenita*. Predavanje je kasnije pripremljeno za štampu i objavljeno kao rad *Nova tumačenja vesti o južnoslovenskim gentes u DAI vizantijskog cara Konstantina VII Porfirogenita* (Godišnjak Centra za balkanološka ispitivanja 41, 2012).

Unatoč bolesti koja mu je otežavala bavljenje naukom, do samog kraja se nastavio boriti, raditi, i održavati veze s kolegama. Za veliki međunarodni naučni skup “Balkanologija danas” koji je oktobra 2013. obilježio 50 godina djelovanja Centra za balkanološka ispitivanja prijavio je izlaganje o temi *Sloveni i starosjedioci na srednjem i zapadnom Balkanu u doba ranog srednjeg vijeka*. Nažalost, taj rad nije uspio predstaviti na simpoziju, niti se njegov tekst nalazi među onima objavljenim *Godišnjaku*.

Tibora sam, na moju sreću i zadovoljstvo, dosta dobro upoznao kroz sve naše zajedničke poslove. Prvi kontakt smo ostvarili krajem 2006. godine i od tada smo održavali redovnu komunikaciju. Na mene je posebno ostavilo dubok utisak to što je sa mnom bio spreman podijeliti ono na čemu je u datom momentu radio, te što je uvijek pažljivo i s uvažavanjem slušao što imam reći iako je svojim znanjem i iskustvom daleko premašivao moje. Sjećat ću ga se kao čovjeka izuzetno zauzetog, obuzetog mislima o novim istraživačkim poduhvatima. Unatoč tome, bio je veoma pristupačan i uvijek spreman na suradnju i projekte. Stoga ne treba ni čuditi da je upravo u toku njegovog mandata kao direktora Istorijskog instituta uspostavljena bliska suradnja između te ustanove i Odsjeka za historiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu koju i dalje održavamo.

Tiborovim odlaskom njegova je porodica izgubila oca, sina, brata i supruga, naučna zajednica velikog i sposobnog stručnjaka, a bosanski istraživači velikog i iskrenog prijatelja.

EMIR O. FILIPOVIĆ